

Волинський національний університет імені Лесі Українки
Юридичний факультет
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
Юридичний факультет
ГО «Союз юристів України»

**АКТУАЛЬНІ
ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ
ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ**

Збірник матеріалів
XXI Міжнародної науково-практичної конференції
м. Луцьк, 13-14 вересня 2024 р.

Луцьк
Вежа-Друк
2024

publication/309791-gosauditsluzhba-ne-vyyasnyala-pozitsiyu-schetnoy-palaty-otnositelno-tselesoobraznosti-provedeniya-reviziy-sudov-schetnaya-palata?fbclid=IwY2xjawFH89JleHRuA2FlbQIxMAABHa82Zgg2HfG-N4-9C3OVlb7RZZHZxewkvW0LSOWaDFjm1IzlC7rvjNiyw_aem_YZSw9o0s3Bz_jXIYjw0eOg#google_vignette

6. Мінфін не контролює плани ревізій Аудитслужби, і вона може ревізувати будь-яку бюджетну установу на свій розсуд – відповідь Мінфіну. Судово-юридична газета. 09.09.2024. URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/309973-minfin-ne-kontroliruet-plany-reviziy-auditsluzhby-i-ona-mozhet-revizovat-lyuboe-byudzhethnoe-uchrezhdenie-po-svoemu-ustmotreniyu-otvet-minfina>

7. Суди не повинні чинити перешкод – голова Верховного Суду прокоментував перевірки судів Аудиторською службою. Судово-юридична газета. 13.09.2024. URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/310497-sudy-ne-dolzheny-prepyatstvovat-predsdatel-verkhovnogo-suda-prokomentiroval-proverki-sudov-auditorskoj-sluzhboy>

8. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2016 р. № 43 і від 25 жовтня 2017 р. № 1110; постанова Кабінету міністрів України від 06.09.2024 № 1031. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1031-2024-%D0%BF#Text>

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА «ТОВАРНУ» КОНТРАБАНДУ В УКРАЇНІ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ

Шевчук Л. М.

Одним із відповідальних та водночас найскладніших напрямів роботи митних органів України була й залишається боротьба з контрабандою. Як слушно зауважують дослідники, «контрабанда є злочинним промислом, давно відомим в історії людства, відповідальність за який передбачена кримінальним, адміністративним та митним законодавством практично в усіх країнах світу» [1, с. 3]. Не є винятком з цього правила й наша держава, оскільки ч. 1 ст. 7 Митного кодексу України (далі – МК України) встановлено, що запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил є складовими митної справи та одним із основних завдань, виконання яких покладено на митні органи при здійсненні митної справи (п. 10 ч. 2 ст. 544 МК України) [2].

У цьому контексті в умовах сьогодення особливої актуальності набувають проблеми юридичної відповідальності за так звану «товарну» контрабанду, оскільки за період незалежності України підхід законодавця до цього питання неодноразово змінювався. Так, ще в 1991 році ст. 209 Кодексу України про адміністративні правопорушення встановлювалася адміністративна відповідальність за контрабанду, під якою, крім іншого, розумілося незаконне переміщення через державний кордон вантажів (товарів, цінностей та інших предметів), тобто їх переміщення поза митними установами або з приховуванням від митного контролю, а також зберігання, переміщення, продаж і купівля таких вантажів на території країни [3] (виключена вказана стаття була лише 17.05.2001). Одночасно у цей же період ст. 70 Кримінального кодексу України від 28.12.1960 передбачалася кримінальна відповідальність за «переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю товарів, валюти, цінностей та інших предметів у великих розмірах» [4].

Ці ж положення кримінального закону дублювалися в ст. 100 «Контрабанда» тодішнього МК України від 12.12.1991. Також у названому акті встановлювалася й адміністративна відповідальність за «переміщення предметів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю» (ст. 115) та за «переміщення предметів через митний кордон України поза митним контролем» (ст. 116) [5]. В останньому випадку, фактично, мова йшла про адміністративно карану «товарну» контрабанду. За таких умов – існування юридичної відповідальності за «товарну» контрабанду, встановленої одночасно актами адміністративного, кримінального та митного законодавства, – спричиняло неабиякі складнощі при їх застосуванні на практиці.

Кримінальна відповідальність за «товарну» контрабанду встановлювалася й у першій редакції чинного Кримінального кодексу України (далі – КК України): ч. 1 ст. 201 передбачала відповідальність за переміщення товарів через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, вчинене у великих розмірах [6], однак у зв'язку з прийняттям

Закону України від 15.11.2011 № 4025-VI [7] ст. 201 КК України була викладена в новій редакції, а «товарна» контрабанда – декриміналізована. Водночас можливість притягнення до адміністративної відповідальності за це діяння залишилася, оскільки МК України закріплює два відповідні склади правопорушення: ст. 482 «Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України поза митним контролем» та ст. 483 «Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю» [2].

Декриміналізація «товарної» контрабанди, однак, неоднозначно сприйнялася українським суспільством та спричинила тривалі активні дискусії з цього питання як серед науковців, так і практиків. Зрештою до парламенту Президентом України був поданий проєкт Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо криміналізації контрабанди товарів та підакцизних товарів, а також недостовірного декларування товарів (реєстраційний № 5420 від 23.04.2021) [8]. Хоча цей проєкт визначався главою держави як невідкладний, однак відповідний закон, яким повторно криміналізувалася «товарна» контрабанда, був прийнятий лише 09.12.2023.

Крім іншого, Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо криміналізації контрабанди товарів» від 09.12.2023 КК України було доповнено ст. 2013 «Контрабанда товарів» (набрала чинності з 01.07.2024) і ст. 2014 «Контрабанда підакцизних товарів» (набрала чинності з 01.01.2024) [9].

Таким чином, «товарна» контрабанда в Україні була повторно криміналізована. Звичайно, спрогнозувати усі можливі наслідки рекриміналізації контрабанди товарів (у тому числі підакцизних) доволі складно. Разом з тим, серед очікуваних позитивних результатів уже сьогодні можна назвати такі, як: збільшення надходжень до Державного бюджету України, зменшення сектору тіньової економіки, а також зміцнення економічної та соціальної безпеки країни загалом.

Література

1. Багрій-Шахматов Л. В., Бойко В. М., Попов Г. В., Лозгачов І. І. Історія боротьби з контрабандою. Київ : Видавець Вадим Карпенко, 2003. 32 с.
2. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 04.09.2024).
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 04.09.2024).
4. Кримінальний кодекс України від 28.12.1960 (втратив чинність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2001-05#Text> (дата звернення: 05.09.2024).
5. Митний кодекс України від 12.12.1991 № 1970-XII (втратив чинність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1970-12#Text> (дата звернення: 05.09.2024).
6. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 05.09.2024).
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності : Закон України від 15.11.2011 № 4025-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4025-17#Text> (дата звернення: 05.09.2024).
8. Проєкт Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо криміналізації контрабанди товарів та підакцизних товарів, а також недостовірного декларування товарів № 5420 від 23.04.2021. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71756 (дата звернення: 06.09.2024).
9. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо криміналізації контрабанди товарів : Закон України від 09.12.2023 № 3513-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3513-20#Text> (дата звернення: 06.09.2024).